

ÉRTESÍTŐ

AZ ERDÉLYI-MÚZEUM-EGYESÜLET ORVOSTUDOMÁNYI SZAKOSZTÁLYÁBÓL.

XXXII. kötet.

1910.

III. füzet.

Koponyatörésekről hat eset ismertetésével.*

KENYERES BALÁZS dr. egyetemi tanártól.

Egy pár koponyát mutatok be a tisztelt szakosztálynak, röviden ismertetve azok történetét; ebből ki fog derülni, hogy azokat miért hoztam ide; előre csak annyit említek, hogy azokon súlyos sértések vannak s daczára ennek, a sértettek nagy része öntudatát, cselekvőképességét nem vesztette el, a súlyos sértés jelekkel nem árulta el magát, úgy hogy azt az orvosi vizsgálat is könnyebbnek vette, mint a milyen valóságban volt.

1902-ben a 35 éves férfit valami ellensége megleste és orozva leütötte. A sértett kórházba került, de innen másnap kikéredzett; harmadnapon orvoshoz ment, láttelelet váltott és maga feladta panaszát a rendőrségen.

A rendőrség az ügyet — minthogy az orvos a sértettnek, a mint mondani szokták, nem adott többet 20 napnál — áttette a járásbíróshoz, a mely azt rövidesen megszüntette, mert nem lehetett biztosan megtudni, hogy a sértettet ki bántotta.

Telt, mult az idő; sértett időközben meghalt; özvegye a mult esztendő végén, tehát 7 esztendővel férje halála után, eljött a vizsgálóbíróhoz, magával hozva egy férfit, a ki tanubizonyosságot tett, hogy az elhaltat ki ütötte meg; ugyanakkor elmondta az özvegy, hogy férje a verés óta folytonosan beteg volt, folyton szédült, fájt a feje és 4 hónapig tartó nyomorúságos synylődés után halt meg.

A panaszra az ügyet újból elővették s minthogy a perrendtartás megparancsolja, hogy ilyen esetekben — hiábavaló

* Előadatott az E. M. E. orvostudományi szakosztályának 1910 nov. 5.-én tartott ülésén.

költségek megelőzéséért — a halott megvizsgálásának elrendelése előtt meg kell kérdezni a törvényszéki orvostól, hogy attól lehet-e eredményt várni: a vizsgálóbíró tőlem kért véleményt.

Az írások átvizsgálásánál az eddig említett körülményeken kívül megtudtam, hogy az elhalt a megverés előtt egészen egészséges volt; mint a gazdasági akadémia csőzse, hüen végezte teendőit; a verés óta munkaképtelen lett úgy, hogy állását is elvesztette. Az anyakönyvbe a falusi halottkém jelentésére, mint halálokot, agyvelőgyuladást jegyezték be.

Ezeket megtudva, daczára az orvosi véleménynek, a mely a sértettnek 20 napnál kevesebbet adott, arra kellett gondolnom, hogy az elhalt súlyosabb sérülést szenvedett, hogy valószínűleg koponyája is eltört.

Minthogy pedig tudtam, hogy abban a községben, a melyben a sértettet eltemették, a temető magas domb oldalán fekszik, földje száraz, különben is a koponya csontja még rosszabb viszonyok között is 8 esztendőnél tovább meg szokott maradni, a halott kiásását ajánlottam.

Várakozásom be is teljesedett. A koporsó fedclének egyik fele el volt ugyan korhadva, be is szakadt úgy, hogy annak feneke földdel telt meg, a csontok azonban — sőt még a ruháznak egyes darabjai is — épen megmaradtak.

A koponyán nagyon súlyos sértés nyomai látszanak; annak tetején mind a két oldalcsont és a homlokcsontnak mindkét fele kb. 20 négyzetcm. nagyságú területen kitörve, behorpadt. A horpadás alsó szögletéből tátongó repedés fut egyrészt a homlokcsont bal felén a járom- és felső állkapocs-csonton végig, másrészt egy másik repedés a koponya-alapon egészen a szikla-csontig.

A kitört csontok oda vannak gyógyulva; a repedések széleit ledomborodott csonthidak kötik össze; ezeknek mentén a csontok belső oldalán lappangó gyuladást eláruló kimaródások, finoman dudoros szigetecskék látszanak.

Véleményemben kimondhattam, hogy az elhalt nagyon súlyos, olyan koponyasértést szenvedett, a mely a halál előidézésére egészen alkalmas volt, hogy a koponyatörés hosszabb

idővel sértett halála előtt történt s hogy az a halál bekövetkezését kellőképpen magyarázhatja.

Némileg hasonló a második eset. A koponyának 24 esztendőös gazdája falusi koresmában kártyázott; egyszerre belépett egy régi haragosa és 3 méter távolságból egy kővel megdobta. Sértett székéről lefordult, orvost hívtak, de ez nem jött, úgy hogy a sértettet barátai vitték annak lakására. Az orvos a homlokokon talált sérüléseket; megállapítja, hogy „mindkét orrjáratból élénk piros vér folyik, úgyszintén a garat hátsó falán nagyobb mennyiségű vér folyik alá, a mely sérültet folytonos köhögésre és vérköpésre kényszeríti. Sértett kábult, érlökése 48, jobb oldali látája erősen tágult, merev, fényre nem reagál.“ Bár a vélemény súlyosabb következmények kifejlődését is említi, kimondja, hogy a sérülés gyógyulása 8 napnál több időt vesz igénybe, azonban czélszerű eljárás mellett 20 nap alatt befejeződik.

A sérülés tényleg nem tartott 20 napnál több ideig, mert a sértett a 12-ik napon meghalt.

Holttestének boncsolásánál a homlok bőrén repedéseket, a koponyán az orr gyökere felett 23 mm. átmérőjű csonthorpadást, ennek környékén 5½ cm. átmérővel körben haladó csontrepedést, az agynak kemény burkán szakadásokat és genyes agyhártyagyuladást találtunk.

Ugyanesak kővel repesztették meg a koponyát egy 3-ik esetben, melyet ebben a hónapban vizsgálhattunk. A sértett — a verés után — gyalog elment a 19 kilométer távolságban fekvő járási székhelyre, ott orvossal megvizsgáltatta magát és látteleket váltott. Ez megemlíti, hogy a szempillák dúzzadtak, kékes színűek, s a sértettnek 8 napnál kevesebbet ad.

Sértett hazatérve még dolgozott, de harmadnap beszélőképességét elvesztette, 5. napon meghalt.

Holttestének megvizsgálásánál a homlokcsont jobb felén félkör alakú, a szemüreg falán és a rosta csonton rendetlenül futó repedéseket találtunk, genyes agyhártya gyuladással.

Érdekesebb a 4-ik koponya. Ennek hajdani gazdája is verekedés közben sérült meg. Miután megütötték, egy kapáért szaladt haza, azzal visszatért, de társai boszúja kielégítésének útját állták. Másnap szekéren bejött a városba, 50 kilométer

hosszú útat téve meg, itt orvosnál látletet váltott, a mely 8 napot adott neki. Újból hazatérve, a csendőri jelentés szerint egész héten dolgozott a határban, apja előadása szerint fej- és nyakfájásról panaszkodva gyengélkedett. Az orvosi látletnek tényleg itt is igaza lett; a sérülés nem tartott tovább 8 napnál, mert a sértett a 7-ik napon meghalt.

A csendőrség jelentésére a kir. ügyészség rendőri nyomozatot rendelt. A járásorvos megvizsgálta a holttestet, s annak feje tetején féldió nagyságú dúzzanaton ülő heget, az alatt gennyel telt borsó nagyságú üreget talált, bemetszéssel megállapította, hogy a csont külső kérgéből kb. egy négyzet cm. átmérőjű darab levált.

Mi a halottat 6 nappal a halál bekövetkezése után vizsgáltuk. A sérülés helyén, a fejbőr alatt lencsényi kődarabkát, a koponyán bab nagyságú likat s ebbe beszorúlva egy bab nagyságú kődarabot találtunk. Az agy szét volt rothadva, de még sem annyira, hogy azon ronsolást, gennyedést ne lehetett volna látni; sem az egyiket, sem a másikat nem találtuk. A seb váladékkal beoltott egerek dermének megfelelő jelenségek között pusztultak el.

Ennek megfelelően adtuk a véleményt kiemelve, hogy a kőnek erős beszorulása valószínűvé teszi, hogy a sérülést nem dobás, hanem kővel való fejbeütés okozta. A tanuvallomásokból kiderült, hogy a terhelt és az elhalt dulakodtak egymással, utóbbinak atyja szét akarta választani őket, de ekkor a tettes rajta keresztül nyúlva, fiát megütötte.

A még hátralevő két koponya egy bűnügyhöz tartozik, az egyikken különösebb mutatni való ninesen, s azt csak az összehozzásért hoztam el. 16 éves fiú idegen lakáson, a falon logó fegyvert levette és azzal a komlószedéssel foglalkozó leányokat ijesztgette. Véletlenül a fegyver elsült és két leányt talált, az egyik kórházba került s ott 24 óra alatt meghalt. Holttestének megvizsgálásánál a nyakszirt jobb oldalán 18 bemeneti nyilást találtunk; a nyulserétek egyrésze a csonton ellapult, néhány, a mint a koponya és az agyról készített Röntgen képen látszik, behatolt és az agyat ronsolta. A másik 13 éves leányt csak egy serétszem érte. A sértett sérülése után mintegy magából

kikelve elfutott, hirtelen a mint maga mondta, nem is tudva, hogy mit csinál, — kötenyét tele szedte komlóval; később visszatért társaihoz, s miután ezek megmosdatták, haza indult falun lakó szüleikhez; ezeket útközben találva velük hazament. Másnap orvost kerestek fel, a ki a sérülést könnyűnek találta, 3-ad nap a rendőrségen a sértett maga elmondotta az eset körülményeit. 12 napon keresztül sértett fájdalomkról nem panaszkodott, bár gyengélkedett, fennjárt és a ház körül akadó munkát végezte. A 13-ik naptól kezdve fejfájás és álmatlanság mutatkozott, bal kezét és lábát nem igen tudta használni, de még egészen a sériést követő 25 napig a maga lábán tudott járni. Meghalt a sértés utáni 26-ik napon. Öntudata és beszélőképessége végig megmaradt s halála előtt néhány órával még tejjel és kenyérral etették.

A holttest megvizsgálásánál a homlok felső részének jobb oldalán egy lencse nagyságú beszáradt pörköt találtunk, a mely borsó nagyságú sarjadzó, genyező üreget takart. A koponyán a sérülés alatt egy körben futó csontrepedés látszott, a mely egy lencse nagyságú csontrészetet határolt a csontnak külső kérgén; belül a koponya belső lemezéből két rendetlen négy-szögletű lencse nagyságú csontlemezke volt lerepedve.

Daczára annak, hogy a csont külső kérgén levő csonttörés egészen egyszínben áll a környezettel, hogy olyan nyílás, a melyen serét áthatolt volna, azon nem látszik, a kemény agyburkon egy kerek nyílást találtunk, olyat mint a milyen serét vagy ennek szilánkja szokott ütni, a szélei között találtunk is egy kendermag nagyságú serét részletet.

Az agynak jobb féltekéje erősen lelapult, érezni lehetett, hogy belsejében folyadék van; felületén a csontsérülés alatt lencsenyi roncsolás látszott, a melyből sárgás-zöldes geny ürült nagy bőségben. Röntgen készülékkel végzett átvilágításnál a jobb félteke hátsó részében egy serétnek lencse nagyságú árnyéka látszott. Az agy bemetszésénél az agy féltekének majdnem felét elfoglaló tályogot találtunk és feltaláltuk az agy állományába telepedett serétet is.

Különösen érdekessé teszi az esetet az, hogy a koponya sérülés helyén egyszerű körben futó repedés van, de azon olyan

nyílás, a melyen a serétek behatoltak, nem látszik. Ezt úgy magyarázhatjuk, hogy a megütött csontdarabka nem tört ki egészen, hanem egyik szélén a környező csonttal összeköttetésben maradva, a csapó ajtóhoz hasonlóan nyílt meg befelé, a mikor a seréteket áteresztette. A serétek áthatolása után az ajtó vagy azonnal, vagy később a belső nyomás emelkedése mellett újból zárult; ez koponyasértéseknél előfordul, s ilyenkor az idegen testek behatolása észrevétlenül maradhat, sőt a lelet azok bejutásának kizárására is vezethet.

A sérülések meg nem felelő minősítésének természetesen megvannak a következményei. Számtalan esetben hallottam megnyilatkozni a megbotránkozás hangját, a mikor az a sértett, a kiről a látélet állította, hogy 8 napnál kevesebb idő alatt meggyógyul, sérülésébe belehalt. Nem egy esetben találkoztam főtárgyalásokon azzal a nehéz kérdéssel, hogy a súlyos következményt nem lehet-e az orvos tudatlanságának, gondatlanságának betudni. Az orvos hirneyén kívül károsodik a sértett, a ki esetleg meggyógyult volna, hogyha sérülésének jelentőségét idejekorán felismerik; károsodik a terhelt, a ki súlyosabban bűnhődik, mint a hogy megérdemelné. Ezzel természetesen károsodik az igazság is, a mely sokszor kárt szenved az által is, hogy a hatóságok túlságosan megbizva a látéletben, eljárásukat az ezzel ellenkező körülményekre egyáltalában nem terjesztik ki, vagy ha ki is terjesztik, előbb nyomozást rendelnek, a melynek tartama alatt a holttest esetleg annyira elrothad, hogy a halál okát nem lehet megállapítani.

Bár a mint láttuk, előfordulhatnak esetek, a melyekben a sérülés valódi természetét még a leggondosabb vizsgálattal sem lehet meghatározni, az esetek többsége nem ilyen s kellő körültekintéssel végezett vizsgálat és óvatosan fogalmazott vélemény a káros következményeket elháríthatja. Nem kell ehhez egyéb, minthogy az orvosok betartva régi mestereiknek szabályát: „nullum vulnus capitis contemnendum“, alapos vizsgálatot végeznek és véleményükben óvatosan nyilatkoznak.